

Opdracht III: “Oude Boeken”

Inleiding. In deze opdracht gaat het om een kennismaking met wiskundige literatuur uit de zeventiende of achttiende eeuw. Daartoe wordt een wiskundig boek bekeken. Gevraagd wordt een globale karakterisering van het boek te geven, en om een klein gedeelte wat nauwkeuriger te onderzoeken. De opdracht is bedoeld als oefening in het omgaan met gedrukt bronnenmateriaal. Maar vooral is het de bedoeling om op plezierige wijze te werken met oude boeken.

In de opdracht wordt één van de hieronder genoemde werken bekeken. De keuze moet in overleg met mij (HB) gebeuren. De boeken zijn aanwezig in de Universiteitsbibliotheek (Wittevrouwenstraat 7-11, Utrecht); ze kunnen alleen daar geraadpleegd worden.

CEULEN, L. van, *Van den Cirkel*, Leiden, 1615 [UB Sign.: P qu 753].

DECHALES, C.F.M., *Cursus seu mundus mathematicus*, Lyon, 1690 [UB Sign.: P fol 39-42].

GRAAF, A. de, *De geheele Mathesis of wiskonst herstelt in zijn natuurlijke gedaante*, Amsterdam, 1694 [UB sign.: P oct 1852].

GRAAF, A. de, *De beginselen van de algebra of stelkonst*, Amsterdam 1672 [UB Sign.: P qu 321].

GRAAF, A. de, *Inleyding tot de wiskunst of de beginselen van geometria en algebra* (2e druk), Amsterdam, 1706 [UB Sign.: P qu 322].

GRAAF, A. de, *De geheele Mathesis herstelt in zijn natuurlijke gedaante* (derde druk), Amsterdam, 1717 [UB sign.: P qu 323].

HARRIS, J., *Lexicon Technicum or an universal english dictionary of arts and sciences*, London, 1704-10 [UB sign.: 523 A 22].

HÔPITAL, G.F. de l', *Analyse des infiniment petits*, Paris, 1696 (Editie Paris 1716: UB Sign.: P qu 266).

KERSEY, John, *The elements of that mathematical art commonly called algebra*, London 1673, [UB Sign.: P fol 153-154].

KINCKHUYSEN, G., *Geometria ofte meetkonst*, Haarlem 1663 [UB Sign.: P qu 241].

METIUS, A., *Manuale arithmetice et geometricae. In het welke (-)*, Amsterdam, 1634 [UB Sign.: P oct 1009].

OZANAM, J., *Dictionnaire mathématique*, Amsterdam, 1691 [UB Sign.: P qu 1109].

PRESTET, J., *Elements des mathématiques ou principes généraux de toutes les sciences qui ont les grandeurs pour objet*, Paris, 1725 [UB sign.: P qu 743].

RAMUS, P., *Petri Rami Meetkonst in XXVII boeken vervat*, Amsterdam 1620 [UB Sign.: 210 E 28].

REISCH, F.G., *Margarita Philosophica, hoc est habitum seu disciplinarum omnium quotquot philosophiae syncerioris ambitu continentur perfectissima kyklopaideia*, Basel 1583 [UB Sign.: Y qu 69].

STAMPIOEN, Johan d'Jonghe, *Algebra ofte nieuwe stel-regel*, 's-Gravenhage, 1639 [UB Sign.: P qu 824].

STEVIN, S., *Wisconstige gedachtenissen* (4 delen), Leiden, 1605-1608 [UB sign.: P fol 12-15].

WOLFF, C., *Grondbeginzelen der mathematische wetenschappen*, 1738-39, [UB sign.: P oct 1269]

Opmerking De opdracht is algemeen geformuleerd. Het zal waarschijnlijk gebeuren dat sommige onderdelen van de opdracht voor bepaalde boeken niet goed passen. Handel in dat geval naar bevind van zaken.

Opdracht (schriftelijk maar kort uit te voeren, inleveren 22 November):

Kies, in overleg met mij, een boek uit de lijst hierboven. Bestudeer het boek in de Universiteitsbibliotheek, tijdens het college op 8 November en desgewenst later in UB-leeszaal “Handschriften en Oude Drukken”.

Behandel de onderstaande punten.

1. Geef een goede bibliografische beschrijving van het werk (raadpleeg zo nodig de “Handleiding Scriptieschrijven”).
2. (Dit onderdeel uitvoeren nadat je het boek bekeken hebt.) Verzamel korte biografische informatie over de schrijver (of schrijvers, of vertaler(s) of bewerker(s)). Je kunt hiervoor gebruik maken van biografische naslagwerken die aanwezig zijn in de eerste leeszaal van de Universiteitsbibliotheek, zoals onder meer:
 - AA, A.J. van der, Biographisch woordenboek der Nederlanden (7 delen), Haarlem, 1852 (herdruk Amsterdam 1969);
 - GILLISPIE, C.C. (red), Dictionary of scientific biography (16 delen), New York, 1970-1980 (ook aanwezig in de M.I. bibliotheek);
 - MOLHUYSEN, P.C. e.a. (red.), Nieuw Nederlands biografisch woordenboek (10 delen), Leiden, 1911-1937 (herdruk Amsterdam 1974);

en verder de nationale biografische woordenboeken van Duitsland, Engeland, Frankrijk en Italië.

3. Geef een overzicht van de indeling van het werk. (Om de gedachten te bepalen: als er ca. 10 hoofdstukken zijn duid dan per hoofdstuk kort aan wat de inhoud is.)
4. Lees de inleidende gedeelten van het werk (en eventueel een nawoord) en probeer na te gaan voor welk publiek het boek geschreven is en welke motivatie de schrijver aanvoert voor het publiceren van het boek.
5. Probeer ook te vinden wat volgens de schrijver de omvang van de wiskunde is en wat het nut is van het beoefenen ervan.
6. Bekijk nu wat precieser een gedeelte van het boek (omvang: 3-5 pagina's). Neem bijvoorbeeld een gedeelte over kwadratische vergelijkingen, of een aantal stellingen over de cirkel, of de invoering van algebraïsche notatie. Geef de inhoud van het gedeelte kort weer en noteer wat je opvalt.
7. Zonder twijfel zijn je bij het bladeren en het lezen meer bijzondere of onverwachte dingen opgevallen. Noem er een aantal, formuleer over een of twee ervan een vraag en probeer zelf in het boek een begin van een antwoord op die vraag te vinden.

Werk de opdracht uit in de vorm van een (kort) werkstuk.

Henk Bos.